

Що там казати, за війну набридли нашим людям під німцями ходити. Загарбники та й годі. Що хотіли, те й робили: грабували, молодь вивозили, за найменший непослух жорстоко карали, навіть вбивали. То й не дивно, що усі з нетерпінням ждали звільнення.

Нарешті дочекалися січня 1944 року. Селом пішли чутки, що радянська армія уже звільнила Корецький район, підійшла до Гошці. А в Бочанищі ще господарювали шваби. Аж після коляд з Гошці та Симонова почали до нас прибувати біженці. Люди тікали з місць, де передбачалися криваві бої. Оселилися, де хто міг: в хатах, клунях, по дворах. У нас також оселилося кілька сімей, у тому числі Сиді та Остапчуки з Гошці.

Батьки мої Василь Маркович і Ганна Яківна як могли, так допомагали поселенцям. Ділилися усім тим, що мали. Аж тут на святий вечір 13 січня біля нашої хати зупинилося кілька німецьких вантажних автомашин з солдатами. Офіцер вбіг у двір, ламаючою мовою закричав:

— Де господар?

До нього вийшла мати і спокійно пояснила:

— Чоловік хворий, німецький. Я його дружина.

— Покажи дорогу на Дуліби.

— Оце і є вона. Їдьте туди, — показала у північному напрямку. — Там і будуть Дуліби.

— Не вірю. Сідай з нами.

Що було робити матері? Musила користися, бо в хаті знаходилися не тільки наша, а й чужі сім'ї. Розтривожені фрици з відступом здатні скіоті найстрашнішу біду. Це розуміла моя мати, а тому і взяла на себе небезпечну роль провідника ворогів. Поїхала з ними. А нам було над чим думати. Тим паче, коли невдовзі біля двору знову зупинилися ті ж німці. І на цей раз офіцер, вимахуючи револьвером, наказав батькові показати дорогу на Садки, що в Острозькому районі.

Спершу батько прикинувся хворим, та, зрозумівши, що загнаний звір втричі лютіший, погодився. Але повів ворожу колону автомашин дорогою, де через

струмок пролягав старенький і ненадійний місток. Потім він розповідав: гадав, що тут засяде перша ж автомашина. Але проскочила дві. Тільки третя, котра тягла за собою зіпсованого танка, провалилася.

Німці заметушилися. Цим і скористався батько та й втік від них. Довго вони пручалися там. Як стало очевидним, власними силами не зможуть витягти танка, покликали своїх на підмогу, вистреливши з його гармати. І хоча за цим сигналом з Садків приїхало кілька важких машин, проте танк так і залишився на розламаному містку.

А тим часом радянські війська були вже у сусідніх селах. Тієї ж ночі приїшли вони в Дуліби. З ними моя мати Ганна Яківна приїхала в Бочанище. Ото було радості!

Пригадую, а мені тоді було чотирнадцять років, до хати разом з матір'ю зайшло кілька солдатів. Всі у битих валянках. Хоч на дворі стояла тепла дощова погода, жваві, веселі. Зразу ж кинулися до коляди, що стояла на покуті, і давай нишпорити руками біля неї. Мати,

сміючись, сказала:

— Хлопчики, горілка в іншому місці зберігається. Зараз почастую за те, що привезли до сім'ї.

І частувала. Солдати пили самогон, задушували святковими пирогами, по-родинному жартували. А вранці, мабуть, через знайомство, якийсь командир наказав звозити до нашого двору валянки, зібрані у підрозділах, перевзутих у чоботи та черевики солдат. Батько відпустив для цього клуню. Невдовзі там утворився цілий склад теплового взуття, непридатного для розгрузлених дорог. Приставлено було й охорону — підстаркуватого і глухого солдата Костю. Він жив у нас два тижні, аж поки фронт не відкотився далеко за Горинь...

Залишеного німцями танка наші люди розібрали до останнього гвинтика. Пішли у хід не тільки різні труби та підшипники, а й броньована сталь. Тож і сліду з нього не залишилося, як і з тих, хто півстоліття тому приходив на нашу землю з вогнем та мечем.

Григорій ЗОЗУЛЯ,
житель с.Бочаниця.